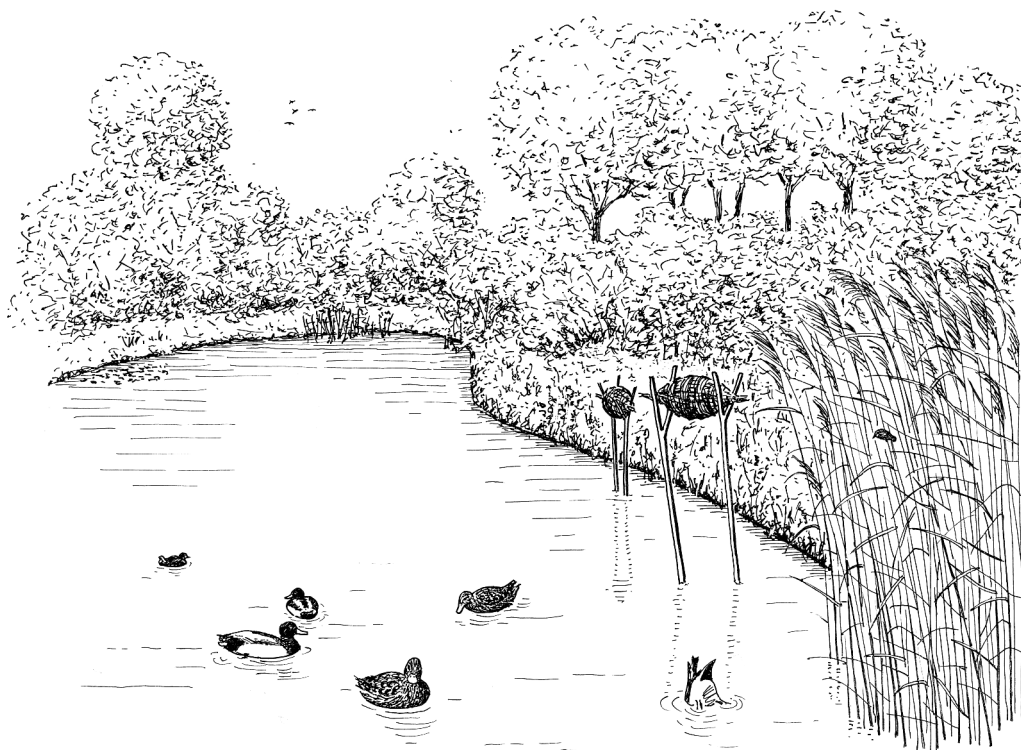

Eendenkooi

Kenmerken

Een eendenkooi is een bij de jachtwet geregelde vanginstallatie om eenden mee te vangen. De eendenkooi bestaat meestal uit een bos (kooibos), een open plek met open water (kooiplas) met daaraan sluitend één of meerdere kromgebogen smal toelopende slootjes (de vangpijpen). In een enkel geval zijn eendenkooien niet voorzien van een kooiplas, maar liggen de ingangen van de vangpijpen langs een kreek, rivier of wiel. In iedere provincie of streek is de opbouw van een eendenkooi verschillend. Het kooibos is meestal te verdelen in verschillende kleine biotopen. In een eendenkooi kan men vaak een griend aantreffen en langs de oevers van de plas groeit regelmatig riet. Het griendhout wordt gebruikt voor het overspannen van de vangpijpen (waarover het net wordt gespannen) en het maken van broedkorven. Het riet wordt gebruikt voor het maken van rietschermen langs de kooiplas en vangpijpen.

Veel eendenkooien liggen in waterrijke provincies, maar ook rond de Waddenzee, in de Weerribben, en rond de grote rivieren. Alleen in de provincies Flevopolder, Limburg en Drenthe zijn geen eendenkooien te vinden.

De eendenkooi heeft als oorsprong de functie om eenden te vangen voor consumptie. Een eendenkooi heeft alleen vangrecht als deze is geregistreerd als eendenkooi. Op eendenkooien die niet geregistreerd zijn mag in het kader van de jachtwet niet meer op eenden worden gejaagd met de vangpijpen. Aan een geregistreerde eendenkooi zit meestal een afpalingsrecht van 565 of 1506 meter gekoppeld, waarbinnen de rust moet worden gewaarborgd. De meeste eendenkooien dienen momenteel als rustgebied, voor wetenschappelijk onderzoek en educatieve doeleinden.

In ongebruik geraakte eendenkooien zijn vaak nog wel in het landschap te herkennen. Dit soort elementen noemen we een kooirelict (ook wel kooiwed genaamd). Meestal zijn dit soort kooirelicten in het landschap terug te vinden als boselement of een drassig stuk grasland (de oude kooiplas).

Tegenwoordig zijn er meer kooirelicten dan geregistreerde in goede staat verkerende eendenkooien.

Doelstellingen

- bijdrage aan een aantrekkelijk landschap
- bijdrage aan het behoud van cultuurhistorie
- broedgebied en rustgebied voor vogels
- leefgebied voor zoogdieren, insecten, mossen, kostmossen, varens en (vooral stinse) planten

Winst voor de natuur

Eendenkooien zijn waardevol voor de natuur. De oudere bomen bieden broedplaats voor diverse soorten spechten, koolmees, pimpelmees, matkop, grauwe vliegenvanger, torenvalk, rans -en bosuil. In het griend kunnen vogels broeden zoals gekraagde roodstaart en winterkoning. In rietkragen broeden kleine karekiet, fuut en waterhoen. Als broedvogel is de wilde eend de meer algemene soort in een eendenkooi. Ook als rustgebied speelt de eendenkooi een belangrijke rol. Zomer –en wintertaling en slobbeend rusten en/of ruien op de kooiplas. Krakeend en smienten arriveren meestal in september.. Bij strenge vorst houden de eenden of de eendenkooiker met een pomp, de kooiplas vaak (deels) ijsvrij waardoor ook blauwe reiger, roerdomp en soms een ijsvogel langs het wak zijn aan te treffen.

Naast vogels treffen we ook zoogdieren aan als haas, konijn, egel, hermelijn of bunzing.

De bloeiende bomen en planten trekken vele soorten nectarminnende insecten aan en schoon water is weer aantrekkelijk voor libellen en waterjuffers en diverse amfibieën zoals kam-salamander of groene kikker. Ook ringslang is langs het water terug te vinden. Is de kooiplas erg diep (bijvoorbeeld doordat de eendenkooi is gemaakt bij een oude dijkdoorbraak), dan biedt het diepe water een overlevingskans voor grote soorten vissen zoals meerval, snoek en snoekbaars.

Kansrijke locaties

Open en halfopen landschappen in de directe nabijheid van rivieren of meren. Ook de duinen en de waddeneilanden komen voor een eendenkooi in aanmerking.

In de buurt van een andere eendekooi, bosje of natuurgebied: op zulke locaties komen eerder meer soorten planten en dieren voor dan in een geïsoleerd liggende eendenkooi.

Niet te dichtbij, maar ook niet te veraf van fiets- en wandelpaden: ook recreanten kunnen genieten van de natuur rond een eendenkooi. Houd bijvoorbeeld een afstand aan van ca. 100 m. Vermijd echter betreding van de eendenkooi, want rust in en rond de kooi is zeer belangrijk.

Herstel en beheer van een eendenkooi

Het aanleggen van een eendenkooi kost geld en tijden er is een ontgrondingsvergunning voor nodig. Daarnaast zijn er veel verwaarloosde eendenkooien. Herstel hiervan kost minder.

Daarom is het vooral zinvol een bestaande eendenkooi te herstellen.

Indien u een oude eendenkooi gaat opknappen doet u er verstandig aan de streekeigen afmetingen, structuren en opbouw zo veel mogelijk te handhaven. De kooiplas dient voldoende groot te zijn om eenden te kunnen aantrekken. Het kooibos moet groot genoeg zijn voor de rust op de kooiplas en om vangpijpen te kunnen aanleggen.

• Diep de vangpijpen uit

Als de plas is uitgediept, gaat u beginnen met het uitdiepen van de vangpijpen. Historisch gezien werden de vangpijpen niet te diep gegraven, om te voorkomen dat de eenden onder water zwemmend zouden kunnen ontsnappen. De vangpijpen worden maanvormig aangelegd. Het bekendste model is het roggenei-model: een rechthoekige kooiplas met op alle windhoeken, naar elkaar gebogen vangpijpen. Vier vangpijpen op de verschillende windrichtingen is cultuurhistorisch en vangtechnisch het beste. De techniek van het vangen van eenden berust op de eigenschap van eenden dat ze tegen de wind in opvliegen. De eendenkooiker kan zo altijd de juiste vangpijp kiezen, ongeacht de windrichting. Bij kleine eendenkooien zijn minder vangpijpen aanwezig.

• Herstel bos

Het aanplanten van het bos kunt u het beste uitvoeren in de periode november – maart uitvoeren. Gebruik bosplantsoen (80-100 cm hoog). Dit plant u op een onderlinge afstand van 1? meter. Kies vooral opgaande soorten zoals Eik, Gewone es, Zwarte els, Wilg, Iep en voor de kuststreken eventueel ook aangevuld met Zeeden en Abeel. Voor de struiklaag kunt u soorten gebruiken zoals Liguster, Hondсроos, Katwilg, Vlier, Meidoorn en Lijsterbes. In de kuststreken vooral Duindoorn en Liguster. Plaats ook regelmatig snelgroeiende soorten tussen de beplanting zoals Populier en Wilg. Bij het dunnen zaagt u deze snelgroeiende soorten als eerste er tussenuit.

Ook kan men in een bos een stukje griend en/of hakhout aanleggen. Zie hiervoor het onderdeel 'grienden' in 3.7.2. "Knotbomen" en het onderdeel 'Hakhout' in 3.7.6 "Gerief- en hakhoutbos"

Wilt u eenden vangen, dan dient u er rekening mee te houden dat aan het eind van de vangpijp de beplanting dunner dient te zijn dan elders in de eendenkooi. Zo worden de eenden bij het opvliegen tot licht worden aangetrokken en vliegen dan als het ware de vangpijp verder in.

• Gebruik natuurlijke materialen

Probeer zoveel mogelijk natuurlijke producten te gebruiken die de sfeer van een eendenkooi bepalen. De vanginstallatie bestaat uit rieten matten die langs de vangpijp zijn geplaatst. Over de rieten matten heen zijn stokken geplaatst (latten of griendhout) waarover gaas of een net wordt gespannen. De vangpijp loopt vanaf de kooiplas taps naar het einde toe. Voor de precieze opbouw van de vanginstallatie verwijzen wij u naar de eendenkooivereniging.

• Zorg voor stille paden

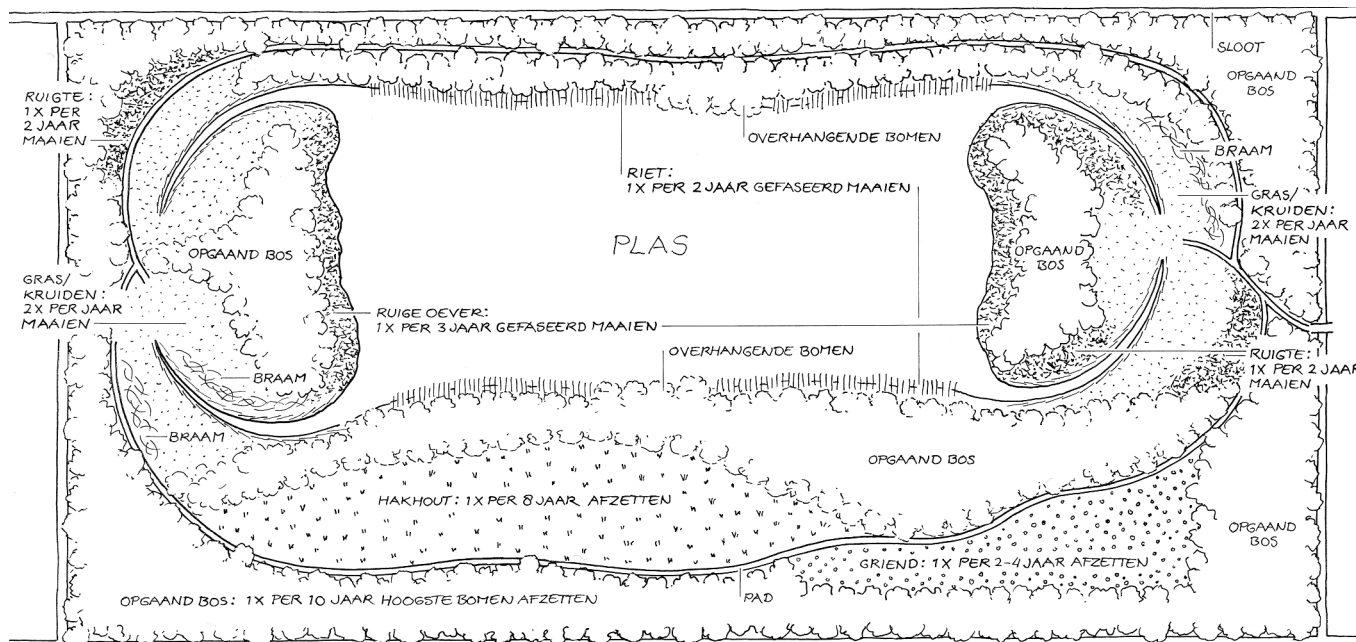
Zorg voor stille paden. De paden worden niet bedekt met grind of schelpengruis, daar het knarsen van dit materiaal onder de schoenen er toe bijdraagt dat de eenden op de kooiplas worden verstoord. Een goed alternatief vormen houtsnippers.

• Onderhoud de eendenkooi regelmatig

Het onderhoud van de eendenkooi is de eerste jaren een kwestie van het vrijhouden van de nieuwe aanplant van overwoekerende kruiden en grassen. In de loop der jaren zal het onderhoud van een eendenkooi zich vooral richten op het uitdunnen van het bos, kappen van griend en/of hakhout, jaarlijks (deels) maaien van het riet en onderhouden van de oevers.

• **Handhaaf de natuur in een kooirelict**

Bij het onderhouden van een kooirelict kunt u zich vooral richten op de ecologische waarde. Veelal gaat het om vochtig of nat grasland met eventueel moerassige delen (als overblijfsel van de plas) of een bos, al dan niet met een vochtig of nat deel. Soms wordt het bos als hakhout beheerd. Voor het betreffende beheer zie resp. 3.2.5 Graslandperceel; 3.6.3 Moerasland; 3.7.7 Bosperceel en 3.7.6 Hakhoutbos.

Voorbeeld van een eendekooi, roggenei-model

Arbeid en financiering

Het onderhouden van een eendekooi kost veel tijd: het jaarlijkse snoeiwerk aan het hout, maaien van het riet, en vervangen van de rietschermen.

Voor het herstel of het instand houden van een geregistreerde eendekooi kunt u mogelijk een vergoeding krijgen via de landelijke of een provinciale regeling voor natuur- en landschapsbeheer. Voor niet-geregistreerde eendekooien of kooirelicten kunt u ook soms een vergoeding krijgen, maar dan onder een andere beheerscategorie, bijvoorbeeld elzenbroekbos of schraal grasland. Informeer hiernaar bij uw adviseur.